

കുടുംബം

શ્રેષ્ઠ નવલિકા-સંગ્રહો

અવનમાંથી જડેલી	૨-૮
નવલિકાઓ (મુનશી)	૨-૮
અરેબિયન નાઇટ્સ	૪-૦
ઐતિહાસિક કથામંજરી	૨-૮
કથામંજરી ભા. ૧	૨-૦
કથામંજરી ભા. ૩	૨-૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
[ગજગર્ભ કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૨૩૦૮- કિંમત ૦.૮૦.

ગ્રંથનામ ૨૧૨૭૮૩૭૨૪

વર્ગિક ૬-૧૩

અવન ચારત્રા

નરસૈયો: ભક્તચરિતો [ક.મા.મુનશી]	૨-૮
કમાલપાશા [રમણીકલાલ દલાલ]	૨-૦
જંગીજખાન [રમણીકલાલ દલાલ]	૨-૦

અવનલાલ અમરશી મહેતા
અમદાવાદ અને મુંબઈ-૨

રા સ બ ત્રી સી

ચંદુલાલ એમ. શાહ

જીવનલાલ એન્ડ સન્સ
અમદાવાદ અને મુંબઈ-૨

પ્રકાશક :

જીવનલાલ એન્ડ સન્સ
તરફથી ચંદ્રકાન્ત જી. મહેતા.
પીરમશાહ રોડ—અમદાવાદ.

મુબઈના એજન્ટ્સ :

જીવનલાલ એન્ડ સન્સ
૧૨૬, પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ;
મુબઈ-૨

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
મદરાસ
મુસ્લિમ ડીપોઝીટરી સંગ્રહ
૨૨ જુન ૧૯૪૦

આવૃત્તિ પહેલી

ઇ. સ. ૧૯૪૦ જૂન

[સર્વ હક લેખકને સ્વાધીન]

કિંમત ૦-૮-૦

સુદ્રેક :

ધી વીરવીજય પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં
શા. કેશવલાલ સાંકળચંદ શાહે છાપ્યું
કે. સલાપોશ રોડ, કોસલાઈન—અમદાવાદ.

નિવેદન

નવલિકા, નાટિકા અને નવલકથા વગેરે પ્રકારનું સાહિત્ય જેટલા પ્રમાણમાં સર્જાયું છે, તેટલા પ્રમાણમાં કવિતાનું સાહિત્ય સર્જાયું હોય તેમ લાગતું નથી. પરંતુ તે દિશામાં આજે પ્રયત્નો થાય છે ખરા, પણ તે જૂજ છે. વધારે પ્રયાસો થવાની જરૂર છે.

‘મૃણાલિની’ અને ‘દેશની માયા’ આ બે મારી સામાજિક નવલકથાઓ પછી ‘રાસજત્રીસી’ મારું ત્રીજું પુસ્તક છે.

‘ રાસબત્રીસી ’ નામ સ્વર્ગસ્થ શ્રી. જીવનલાલ અમરશી મહેતાએ ગોતી આપ્યું હતું. સ્વર્ગસ્થ એક અંધકાર અને સાહિત્યના પરીક્ષક હતા. એમના જવાથી અનેક લેખકો અને મિત્રોને આઘાત થયો છે.

ગૂજરાતી ભાષામાં જે જે રાસસંગ્રહો આજ સુધીમાં પ્રકટ થવા પામ્યા છે તેમાંના રાસ કે કાવ્યો માસિક કે સાપ્તાહિકમાં પ્રકટ થયેલાં જોવામાં આવ્યાં છે. આ પુસ્તકમાં આપવામાં આવેલાં રાસકાવ્યો ક્યાંય પ્રકટ થયાં નથી. માત્ર એક જ કાવ્ય ‘ સ્ત્રીબોધ ’ ના મે ૧૯૪૦ના અંકમાં છપાયેલ છે.

ભાઈશ્રી ચન્દ્રકાન્ત જીવનલાલ મહેતાએ આ પુસ્તકની પ્રથમાવૃત્તિ પ્રકટ કરવાની સર્વ જવાબદારી ઉઠાવી, તે બદલ હું તેમનો આભાર માનું છું.

મુંબઈ,
૧૫-૫-૪૦

}

લેખક.

અ નુ ઠ મ

૧ પ્રાર્થના	૧
૨ માતૃ મહિમા	૨
૩ તન્મય	૫
૪ સાસુના રાજમાં	૬
૫ પડી હાક તારી ભોમનીરે	૭
૬ વર્ષા	૯
૭ સુકાનીને	૧૦
૮ વિધવાવિલાપ	૧૧
૯ ગુણિયલ ગુણવાળી	૧૩
૧૦ વીર....	૧૪
૧૧ ભારતી ગીત	૧૬
૧૨ પીયૂષ મીઠુંરે	૧૭
૧૩ ગોપી	૧૮
૧૪ અવાક્ર હૃદય	૨૦
૧૫ રિસાઈ ગયેલી બહેનપણીને	૨૧
૧૬ પારશું	૨૨
૧૭ સંધ્યાને	૨૪

૧૮ વસંતરાણી	૨૫
૧૯ ચાંદની	૨૬
૨૦ યૌવનમૂર્તિ	૨૮
૨૧ વીરત્વનાં સંભારણાં	૩૦
૨૨ નિર્ધનની ઝોળી....	૩૩
૨૩ સીતારામની આરતી	૩૪
૨૪ ત્યક્તા	૩૬
૨૫ કન્યાવિક્રય પર શ્રાપ	૩૯
૨૬ ઉદય	૪૩
૨૭ ભેદભાવ	૪૪
૨૮ દીપમાળ જગવતી	૪૬
૨૯ ગુર્જરી ! સુધા તું હિંદની	૪૭
૩૦ જગદંબાની સ્તુતિ....	૪૯
૩૧ ફૂલ....	૫૧
૩૨ વિયોગિની....	૫૨
૩૩ કંઈ જાતનાં ?	૫૩
૩૪ ભાવમંથન....	૫૪
૩૫ ભ્રમરને	૫૫

કલાત્મક રસદાયક માર્મિક નવલિકાસંગ્રહ

રસ મૂર્તિ ઓ

લેખક :: શ્રી રણજીત મ. શેઠ

શ્રી પ્રો. વિજયરાય વૈદના અભિપ્રાય સાથે

પૃ. ૧૬૪ :: સુંદર કવર જેકેટ :: પાકું પૂઠું :: કિં. રૂ. સવા.

જ્ઞાનવર્ધક પુસ્તકમાળાનું ૬૪ મું પુસ્તક ૧૯૪૦નું મૌલિક ને દળદાર પહેલું પુસ્તક

આપણી ૧૯૩૦-૩૨ ની સત્યાગ્રહની રાષ્ટ્રીય લડત અને આધુનિક કૌલેજિયન યુવક-યુવતીઓનાં જીવનચરિત્રોથી તથા મહામૂલાં કાવ્યપુસ્તકોથી છલકાતું શ્રી જેઠાલાલ નારાયણ ત્રિવેદીનું આ મૌલિક પુસ્તક ગુજરાતી નવલકથાઓના સાહિત્યમાં અનેરી ભાત પાડી રહેશે. વળી તેની પ્રસ્તાવના સાક્ષર શ્રી રમણલાલ વસંતલાલ દેસાઈએ લખી છે તે તેની એક વિશિષ્ટતા છે.

પૃ. ૩૨૦ : સુંદર કવરજેકેટ : પાકું છોટનું બાઈન્ડીંગ : કિં. રૂ. ૨-૮-૦

ગ્રાહક થવા આજે જ લખો :

જ્ઞાનવર્ધક પુસ્તકમાળા : પીરમશા રોડ : અમદાવાદ

રા સ ખ ત્રી સી

પ્રાર્થના

વંદન વંદન નિરાકાર !

હે કિરતાર જગદાધાર હો !

મસ્તક નામું વારંવાર,

દીન દયાળ દેવાધાર હો !

કાપો સૌના કુવિચાર,

અંતરતાર જીવનસાર હો !

આપો સૌને સુવિચાર,

હો ચમકાર ચેતનહાર હો !

સુખી રાખો નર ને નાર,

હો મનસાર પૂજનસાર હો !

પાપ વિદારક ધર્માચાર,

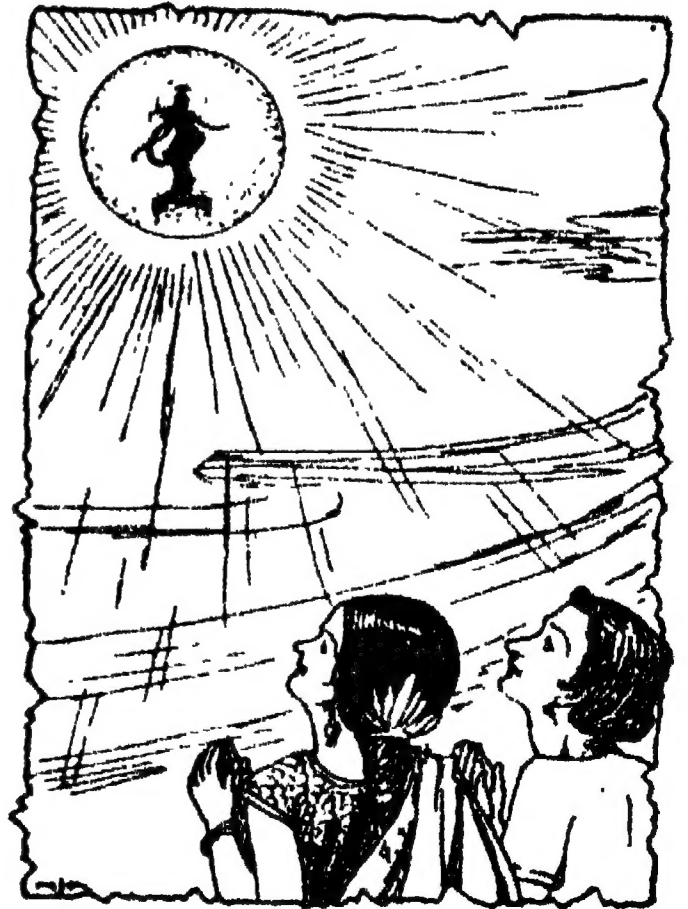
સ્થાપનહાર અર્પણકાર હો !

લક્ષ્મીનંદન ને લાચાર,

સૌને ખ્યાર કરજો ખ્યાર હો !

ઐજસ ઐજસના ભંડાર,

હે ચમકાર હર અંધકાર હો !

૨
માતૃમહિમા

શોધ્યું નહીં જડે ક્યાંય રે,
હ્યું હેતે ભરેલું માતનું;
ક્યાંયે ન શોધ્યું જડે રે.

માયા ભર્યું અતિ નેણુ રે,
પ્રદ્યાંડે છે એક ઘડ્યું માતનું;
ક્યાંયે ન શોધ્યું જડે રે.

ખોજ્યું દિનેશમાં ચંદ્રમાં:
વળી ક્યાંયે ના તેજ જુઓ માતનું;
આભે ન ખોજ્યું જડે રે.

રત્નો લલે ભર્યા સાગરે,
અમૃત ત્યાંયે નથી માતનું;
જળમાં ન દીકું જડે રે.

આંખાથી ચે મીકું વેણુ રે,
લાગે મીકું જનેતા માતનું;
ખીજે ન ક્યાંયે મળે રે.

હુંકાણું છે છત્ર લીમનું,
એનાથી ચે હુંકાણું માતનું;
જગમાં ન ક્યાંયે જડે રે.

સંતાન પોઠતું પારણે,
દોરીમાં દિસે દિલ માતનું;
દીલડું ન ખીજે જડે રે.

ખોળે રમાડતી હોંશથી,
મોંઘેરું છે માન અતિ માતનું;
વિશ્વે ન ક્યાંયે મળે રે.

દેવાધિદેવની વંદના,
દેયું વંદી વખાણે માતનું;
દેયું ન ખીજે મળે રે.

ભૂલો જુએ નહીં બાળની,
એવું અંતર ક્ષમામય માતનું;
જોવા ન ખીજે જડે રે.

આલાપમાં નહીં ઉતરે,
એવું સંગીત મધૂરં માતનું;
કાને ન બીજે પડે રે.

ભાષા મહીં નથી કયાંય રે,
એવું ભાષણ અમૂલ્યં માતનું;
બીજે ન સ્થાને જડે રે.

ખીંછી વડે ન દોરાય રે,
એવું ચિત્ર દોરાયું માતનું;
કયાંયે ન આંખે ચડે રે.

પૂજન કરે સહુ પ્રેમથી,
મોંઘું પૂજન જગતમાં માતનું;
સંતાન ! પૂજન કરે રે.

તન્મય

આલે ચડીરે આલે ચડી,
રૂપેરી અંગની આલે ચડી.

જ્યોતિ જડીરે જ્યોતિ જડી,
ઓજસના અંગની જ્યોતિ જડી.

પૃથ્વીની પાટમાં:
લલના લલાટમાં:

છાની હતી તે આંખે ચડી,
ઓજસના અંગની જ્યોતિ જડી.

હું તો દેવાંગના:
દેવી શી વાંચ્છના:

માગી હતી તે આજે મળી,
ઓજસના અંગની જ્યોતિ જડી.

છાયા ઉમંગની:
સ્વામીના સંગની:

આશા ફળી રે આશા ફળી,
ઓજસના અંગની જ્યોતિ જડી.

સાસુના રાજમાં

ડાહું ડાહું આંખાની ડાળ,
કે આંખો મારી સાસુના રાજમાં.

એની મંજરિયો મહેરે વિશાળ,
કે આંખો મારી સાસુના રાજમાં.

નાચું રાચું બની હું બાળ,
કે બાળા હું તો સાસુના રાજમાં.

મારી નણ્ણી અતિ હેતાળ,
કે ભાભી બની સાસુના રાજમાં.

મારો દિયર બહુ વાચાળ,
કે બોલે મીઠું સાસુના રાજમાં.

રાખે જેઠાણી મારી ભાળ,
કે પ્રીત કરે સાસુના રાજમાં.

નવોઢા તો ય હું શરમાળ,
કે બહીતી કરું સાસુના રાજમાં.

મારી સાસુ જીવો ચિરકાળ,
કે સુખી હું તો સાસુના રાજમાં.

૫

પડી હાક તારી ભોમની રે

અલિ ગુજરાતણુ ! ઉઠ, પડી હાક તારી ભોમની રે;
અલિ આકાશે વીજ ચડી હાક સૂણી ભોમની રે.

તારી શક્તિના ચમકારે આવ,
તારા સ્વામીને મેદાને લાવ,
બની પ્રબળા તું ઉઠ, પડી હાક તારી ભોમની રે.

તારી અહિંસા જગને બતાવ,
તારી પ્રભુતા સહુને સજાવ,
મટી અબળા તું ઉઠ, પડી હાક તારી ભોમની રે.

તારી આંખોનાં કામણુ હટાવ,
તારા યૌવનને અગ્નિ બનાવ,
બની ચંડી તું ઉઠ, પડી હાક તારી ભોમની રે.

તારાં અંતર શૌર્યે મઢાવ,
તારા જોમ સકળજગમાં જગાવ,
અલિ ચિનગારી ! ઉઠ, પડી હાક તારી ભોમની રે.

જ્ઞાતિ જ્ઞાતિને સંગે મિલાવ,
સ્પર્શસ્પર્શોના ભેદો મિટાવ,
ધડી આવી તું ઉઠ, પડી હાક તારી ભોમની રે.

હસી હસીને હાકલ ઉઠાવ,
તારા ઝંડાના વંદન વહાવ,
જગત જોગણુ ! તું ઉઠ, પડી હાક તારી ભોમની રે.

૬

વર્ષા

શ્યામ ઘટા છાઈ રહી રે છાઈ રહી,
આકાશે નીલ સખી ! ગાઈ રહી,
જાણે છલકાતી નલની નહેર—શ્યામ ઘટા.

ચાતક ચકેરી ઉલ્લાસ ધરે,
ગ્રીષ્મ વીત્યાથી હાસ્ય કરે,
જાણે પામ્યાં અનંતની દહેર—શ્યામ ઘટા.

કિન્નર કુમારી કંઈ નૃત્ય કરે,
ઝાંઝર વિહારી અંત્રિક્ષ ફરે,
જાણે છુટી ધુધરિયોની સેર
—શ્યામ ઘટા.

પુખ્તતા નહાઈ રહી રે નહાઈ રહી,
ઉધાને આવ નિશા નહાઈ રહી,
જાણે વહેતો રૂપાનો વહેર
—શ્યામ ઘટા.

૭

સુકાનીને

ધીમે હુંકારજો ધીમે,
સુકાની રાજ ! ધીમે ધીમે.

સાગરમાં ભરતી ચડી રે,
હૈયામાં ભીતિ પડી રે,
ધીમે હુંકારજો ધીમે,
અંતરના રાજ ! ધીમે ધીમે.

ભવરણમાં ખડક નડે રે,
તોફાને નાવ ચડે રે,
ધીમે હુંકારજો ધીમે.
જીવનના તાજ ! ધીમે ધીમે.

કર્તવ્યે જીવન ફળે રે,
ધીરજથી વિજય મળે રે,
ધીમે હુંકારજો ધીમે,
ઉરના અધિરાજ ! ધીમે ધીમે.

૯

વિધવાવિલાપ

આંસુ દેખાડે બિચારી કેને આંખનાં રે,
એના હૈયામાં આંસુડાં સળગ્યે જાય—આંસું

ખોયાં પંખીણીએ ચેતન એની પાંખનાં રે,
એનાં બહાલાં એને ગાળો દેતાં જાય—આંસું

એની સોના સરખી કાયા ફૂળી ધુળમાં રે,
એની લાખેણી ઇચ્છાઓ ફૂળી જાય—આંસું

એની આશાના સંભો તૂટે તાપમાં રે,
એના તકદીરે લાગી છે કારી લહાય—આંસું

કીધા લગ્નોના દેખાવો એને બાળવા રે,
એના મિઠોળે ન આપી એને સહાય—આંસું

સ્નેહી સ્નેહીના વિસામા જુઠ્ઠા જાણવા રે,
એના સ્નેહી એના પૂરણ વેરી થાય—આંસું

માને દુર્ભાગી પિયરિયાં સ્વની દીકરી રે,
કેવાં નિર્દય એનાં પિયરિયાં કહેવાય—આંસું

એલે પાપીણી સાસરિયાં પરની દીકરી રે,
કેવાં નિર્દય એનાં સાસરિયાં કહેવાય—આંસું

એને જોવાથી અપશુકન સારા કામમાં રે,
માને રૂઢિના પૂજારી આવું હાય !—આંસું

એના નાતિલા ધિઃક્કારે એને પીડવા રે,
એની પીડામાં જિઆરા બળતી જાય—આંસું

એને સમાજે ફિટકારી કહી વિધવા રે,
એના નિઃસાસાથી ધરતીકંપો થાય—આંસું

ગુણીઅલ ગુણવાણી

આલોને બેડુલાં માથે ધરીને,
જઈએ જમુના તીર, ગુણીઅલ ગુણવાણી રે.
આલોને સહિયર સાથે મળીને,
ભરીએ જીવન-નીર, ગુણીઅલ ગુણવાણી રે.
નદીને કાંઠે ગાશું રસાળાં,
ગરવાં ગુણિયલ ગીત, ગુણીઅલ ગુણવાણી રે.
મિલાવી પાંખથી પાંખો સખીરી,
કરશું જગમાં જીત, ગુણીઅલ ગુણવાણી રે.
કોડિલી કામિની મીઠું હસીને,
રમશું રસના રાસ, ગુણીઅલ ગુણવાણી રે.

મેના પોપટની વાતો કરીને,
ધરશું હૈયે હાસ, ગુણીઅલ ગુણવાણી રે.
પાણી ઉછાળશું યમૂનાજનાં,
તરશું ભવરણ પંથ, ગુણીઅલ ગુણવાણી રે.
આવોને સહિયર કાંઠે જઈએ,
સ્મરીએ રસિયો કંથ, ગુણીઅલ ગુણવાણી રે.

૧૦

વીર

ડાલે તર તણી વેલડી ને એની
શાખામાં શોધે ભાવ રે;
એ ભાવ પ્રભુ તણા રે.

કેડે ભરી બની ઘેલડી રે એના
બંધુના લેવા લહાવ રે;
એ લહાવ બંધુ તણા રે.

માતા કને કહે લાડથી કે તારો
લાડીલો ક્યાં છે લાલ રે;
દેખાડ ભાઈ મને રે.

માતા કહે બહુ હેતથી કે તારા
બ્રાતામાં મહારું બહાલ રે;
એ બ્રાત ચાહે તને રે.

હોંશે જવાબમાં જહેનડી એ બોલી:
વીરાની જોતી વાટ રે;
હું લહાવ લેવા ચહું રે.

માતા ઉમંગથી બોલતી કે તારો
વીરો જોઠોતો પાટ રે;
શું વાત બીજી કહું રે.

માને બતાવતાં રાખડી તે બોલી:
વીરાને જોળ્યો પાટ રે;
જોઠલ પાટે નથી રે.

એવામહીં તહીં આવિયો તે ભાઈ,
જહેને નિહાળ્યો બ્રાત રે;
જોતાંજ રાજી થઈ રે.

દોડી ખુશી થતી જહેનડી એ લેટી,
ઉમંગ ભાવે ભાઈને;
પ્રેમાળ હોતે ભરી રે.

દૈવી પ્રભા સમી જહેનડી તે બાંધે,
અનંત ભાવે રાખડી;
એ જહેન હોંશે ભરી રે.

ભારતી ગીત

સર્વે સાહેલી બોલો ઉમંગે,
 જનની અમારી ભારતી રે લોલ.
 આવો સાહેલી મોંઘેરા અંગે,
 ઉરની ઉતારો આરતી રે લોલ.
 શિરે હિમાલય મુગટ ચઢાવે:
 ગંગા યમૂના નયનો હસાવે:
 સિન્ધુ સતલજ કંઈ રેખા બતાવે:
 આવો સાહેલી હૈયાને રંગે,
 મનડે મઢાવો ભારતી રે લોલ.

અગિયાર પ્રાન્તો મસ્તક નમાવે:
 પર્વત સરિતા નિઃસર્ગ લાવે:
 ખેતી ખલકની આંખો નચાવે:
 આવો સાહેલી અંતર તરંગે,
 તનડે લગાવો ભારતી રે લોલ.

મા ભારતી ઉચ્ચારો:
 મા ભારતી ઉદ્ધારો:
 મા ભારતી ઓવારો:
 આવો સાહેલી આઝાદી જંગે,
 ગરવી ગજવો ભારતી રે લોલ.

પીયૂષ મીઠું રે

પીયૂષ એક મીઠું જલધી ઉંડાણુમાં,
જલધી ઉંડાણુમાં, પીયૂષ મીઠું રે.

દીકું દેવોએ એક બીજું લાણુમાં,
નલમાં ઉંચાણુમાં, પીયૂષ મીઠું રે.

જગત-યાગ મહીં કુલડાંના પ્રાણુમાં,
આછાં એંધાણુમાં, પીયૂષ મીઠું રે.

શરદ્ બીજ કહે એના જોડાણુમાં;
શ્રદ્ધાના વડાણુમાં, પીયૂષ મીઠું રે.

વદન વિમલ વહે સ્મિતાનિલ દહાણુમાં,
ઉરના મંડાણુમાં, પીયૂષ મીઠું રે.

હૃદય હૃદય મળે દેવી ખેંચાણુમાં,
એના એંધાણુમાં, પીયૂષ મીઠું રે.

કંથ કામિનીના એકત્રિત પ્રાણુમાં,
અચલિત નિર્માણુમાં, પીયૂષ મીઠું રે.

૧૩

ગોખી

દહીંની મારી ગોખી રે ગોખી,
કેણે ઢોળી રે ઢોળી.

કનૈયે ગોખી ફેડી રે ફેડી,
હું તો ભોળી રે ભોળી.

ન જાણું ખેલી હોળી રે હોળી,
એવી ખેલી રે હોળી.

વૃજની વાટે ભીંજાણી ચોળી,
મારી ચોળી રે ચોળી.

ખિન્નશે મારી સાસુ નિહાળી,
નેતાં ચોળી ને ચોળી.

નણુંદ જોટી ચાડી રે ખાશે,
મારા પીયુની પાસે.

કનૈયો મારો બાલુડા જેવો,
નાનો લુંટારો કેવો.

છખીલો મારો છેલો રે છેલો,
કેવો ઘેલો રે ઘેલો.

મટૂકી મારી ફૂટી રે ફૂટી,
ધીમા હાથે રે ફૂટી.

નંદકિશોરે લૂંટી રે લૂંટી,
જુઠી માયા રે લૂંટી.

અવાક હૃદય

મારા અંતર કેરી લહાય પારખને રે,
લહાય પારખને રે,

કે લહાય પારખને રે.

મારું જીવન આ પીસાય નીરખને રે,
ત્રાસ નીરખને રે,

કે ત્રાસ નીરખને રે.

મારી દેહલતા વેચાય સાચવને રે,
ધર્મ સાચવને રે,

કે કર્મ સાચવને રે.

મારા રૂપ લુંટાતા માન તારવને રે,
સાન તારવને રે,

કે ભાન તારવને રે.

મારી લાજ ઉઘાડી થાય જીરવને રે,
મોહ જીરવને રે,

કે કામ જીરવને રે.

લોકો પતિતા કહેતા હાય ! સાંભળને રે,
લોક સાંભળને રે,

કે લોક સાંભળને રે.

રિસાધ ગયેલી જહેનપણીને

ખોલ ખોલ રે રસીલી સખી ખોલ,
તારા અમૃત શા ખોલ ફરી ખોલ રે.

ખોલ ખોલ રે રસીલું હૃદય ખોલ,
તારું નિર્મળ હૃદય ફરી ખોલ રે.

રીસ રૂસણાની રીત નથી ઠીક,
તારું મોન નથી લાગતું આ ઠીક રે.

ખડીક લાગતી સખિરી મને ખડીક,
તારાં લોચનિયાં જોઈ અતિ ખડીક રે.

આમ કાળજી જલાવ નહીં જહેન,
તારું કાળજી જાળ નહીં જહેન રે.

ચેન ના પડે સખિરી મને ચેન,
મારું અંતર અને મન બેચેન રે.

૧૬

પારણું

(મારી) આંખોના તારા પ્રીતે હું ચૂમું ગાલ રે,
કે પારણું જૂલાવું પ્રેમથી.

તારી હું માતા હૈયે વસાવું બહાલ રે,
કે પારણું હિંચાળું પ્રેમથી.

તારા નેનનમાં સાત સિન્ધુનાં તીર,
કે પારણું દેવોના દેવનું.

તારા ખેલનમાં સર્વે નદીનાં નીર રે,
કે પારણું જીવન સહદેવનું.

ભાળું તારામાં આદે બ્રહ્માંડ સ્થિર રે,
 કે પારણું ધ્વિરના અંશનું.
 તારા પિતાએ દીધું મને હીર રે,
 કે પારણું ચેતન છે વંશનું.
 તારા પારણિયે સીતા સતિની સ્હાય રે,
 કે પારણું ભક્તોના ભક્તાનું.
 તારા આયુષને રાજા રામજીની છાંય રે,
 કે પારણું પૂર્વજના પુન્યનું.
 મારે આંગણે ગંગાજી કેરાં બહેણુ રે,
 કે પારણું સિંચન છે ધર્મનું.
 મારે મંદિરે સાવિત્રી કેરાં નેણુ રે,
 કે પારણું દોહન છે કર્મનું.
 મારા અંતરમાં ભાવેનું મીઠું પૂર રે,
 કે પારણું પોઢાજી બાળુડા.
 મારા જીવનમાં દેવોને દૂર્લભ નૂર રે,
 કે પારણું જૂલોજી બાળુડા.

૧૭

સંધ્યાને

તને સૂરજનો તાપ નથી તાપતો રે,
તને ઈન્દુનો પ્રકાશ નથી ઠારતો રે,
છતાં ધરતીનો દેહ તને ધારતો રે,
કહી સંધ્યા સોહામણી સુંદરી.

સખી સંધ્યાનું નામ તને શોભતું રે,
તને લીલુડું વૃક્ષ સખી ઓપતું રે,
તને નિસર્ગે રાજ દીધું ડાલતું રે,
બની રાણી એ રાજ તણી સુંદરી.

કરે વંદન છે રાત તને દૂરના રે,
તને ઉજવતા લોક રહે પૂરના રે,
કરે મંદિરમાં ગુંજનો તું સૂરના રે,
નમું હોશે શોભાંગના સુંદરી.

વસંત રાણી

કેસરિયો રંગે કેસૂડાનો ફાલ,
સહિયર જોને ! ફાલ રે.

કંચન શા અંગે મોતીડાંની માળ,
સહિયર જોને ! મોંઘી માળ રે.

કોયલડી કંઠે નીતરતા રસાળ,
સહિયર જોને ! સુર રસાળ રે.

પંકજની કળિયો સરોવરની પાળ,
સહિયર જોને ! પંકજ પાળ રે.

વલ્લરીઓ વાડી વાડીની વિશાળ;
સહિયર જોને ! વન વિશાળ રે.

આકર્ષણ ગુંથે આછીઆછી જાળ,
સહિયર જોને ! મોહક જાળ રે.

વિરહિણી અંખે કોડીલો મર્માળ,
સહિયર જોને ! મન મર્માળ રે.

વસંતે ઓવાર્યો પ્રીતિ રસથાળ,
સહિયર જોને ! પૂજન થાળ રે.

ચાંદની

ખંડેની આવો તો શિતલ ધારા ઝીલીએ રે,
શિતળિયો ઝીલે રજની કેરા સાથમાં.

એની રાણીનાં ખેલન ઉજળાં ખેલીએ રે,
ચાંદલિયો ખેલે રજની કેરા સાથમાં.

મીઠાં મોંઘેરાં ઓજસ કેવાં પાથર્યાં રે,
રસ ઘેલો શોભે રજની કેરા સાથમાં.

સંપીલી નેડીએ કર્મો કેવાં આદર્યાં રે,
કર્તવ્યો ખંનેનાં દીપે કેવાં સાથમાં.

ચંદા રાણીના મનોરથ ઉર ધરજો રે,
દંપતિ દુનિયામાં ડગલું દેજો સાથમાં.

પ્રેમી પ્રેમીનાં મિલન છે સોહામણું રે,
પ્રેમ ભર્યાં હૈયામાં સંસારે હો સાથમાં.

ઇન્દુ ચંદાના બંધન છે રણિયામણા રે,
એક બની એની પેઠે રહેજો સાથમાં.

ચેતન ચેતનના ચમકારા લોભામણા રે,
ચેતનમાં બંને અંતર વહેજો સાથમાં.

પત્ની જીવનમાં સ્વામી આત્મા ધર્મનો રે,
ધર્મ ધરી ભવરણ સંગે તરજો સાથમાં.

મંદિર મંદિરમાં દિપક દેવી કર્મનો રે,
કર્મ કરી જીવનને ઉજવજો સાથમાં.

જેવાં શ્વેતાંબર રજનીને સોમનાં રે,
શ્વેત કરી અંતર એવાં રમજો સાથમાં.

નિર્મળ નિર્મળ રસ હૈયે સિંચો વ્યોમનાં રે,
નિર્મળતા શિખવી સૌને હસજો સાથમાં.

ચંદાના મનમાં ને મનમાં જગનાં હિત રે,
હિત તમે શીખી એવાં શિખવજો સાથમાં.

ઇન્દુ ચંદાની નિઃસ્વાર્થી સમજો પ્રીત રે,
પ્રીત તમે શીખી એવી શિખવો સાથમાં.

૨૦

યૌવન મૂર્તિ

અલકાવલી શ્યામ શિરે સજની,
નયને નયને પ્રણમું પ્રણમું.

નલ મંડલ ચંદન રે સજની,
નિરખી નિરખી નમું હું નમું હું.

અહ મંગલ લાલ વસ્યે સજની,
ભયભીત ખની ડરું હું ડરું હું.

મુખ મોહક ચન્દ્ર ધર્યો સજની,
નયનો રસથી ભરું હું ભરું હું.

તુજ અંગ રતિ રૂપ રે સજની,
નજરે નિરખી ધરું હું ધરું હું.

કુલરાજ ગુલાબ સમા સજની,
તુજ ગાલ મુખે ભરું હું ભરું હું.

સરિતા સમ નિર્મળતા સજની,
તુજ ભાલ વહે ધરું હું ધરું હું.

દિલ રંજક દેહલતા સજની,
રસ કુંજ તીરે ફરું હું ફરું હું.

તુજ યૌવન નૈનનમાં સજની,
વીજળી ચમકે ડરું હું ડરું હું.

રસરૂપ તણી ઝરાણી સજની,
તુજ યૌવનથી તરું હું તરું હું.

૨૧

વીરત્વનાં સંભારણાં

[૧]

શ્રાવણ જમણે નેણ રે,
ડાળે ભાદરવો ભર્યો;
સમરે વીરના બેણ રે,
કોઈ કહો વીર કયાં ગયો ?

[૨]

દીધાંતી સીખ એક યુદ્ધે જવાની,
કારમી હો, મા !
જામ્યો પ્રચંડ જંગ ત્યાં તો વિધાત્રી,
કમકમી હો, મા !

આકાશી અંગ રંગ ઘેળે કુવારા,
રક્તના હો, મા !
શાથી અકાળ કાળ ક્યાંથી છૂટયા રે,
અસ્તના હો, મા !

[૩]

પૂછે તનયા માતને,
સાગર દલ શાને વહ્યો;
નિરખું ક્યાં જઈ જાતને,
કોઈ કહો વીર ક્યાં ગયો ?

[૪]

માતા અપૂર્વ હર્ષ હૈયે ધરીને,
બાલતી હો, મા !
દોડે સુકીર્તિ ભાઈ તારો વરીને,
હાંશથી હો, મા !
સત્યાગ્રહી ન બેઠો ખૂણા બોળીને,
દ્વારમાં હો, મા !
હંકાર નિશ્ચાન નાદ થાત્યાં ગયો રે,
ઝાળમાં હો, મા !

[૫]

લોહી લય્યાં વસો દિસે,
યુવક આંખ મીંચી પડ્યો;
ભાલે નહિ, ચાલે નહિ,
કોઈ કહો વીર ક્યાં ગયો ?

[૬]

ઉમંગ ભેર જડેન જોલી હસી રે,
ધન્ય છે હો, મા !
અંધુ બનેલ વિશ્વે અખિલે,
વંદ્ય છે હો, મા !

નિર્ધનની ઝોળી

એક ઝોળી ઉઘાડી:

મન ઝોળી ઉઘાડી:

નિર્ધનની મન ઝોળી ઉઘાડી—એક ઝોળી.

રુધિરે ટપકંતી:

નિઃશ્વાસે સળગંતી:

નિર્ધનની તન ઝોળી ઉઘાડી—એક ઝોળી.

મજદૂરી રૂંધાણી:

જરદારી સંધાણી:

નિર્ધનની ઉરદોરી કપાણી—એક ઝોળી.

તરુ છાયા બદલાઈ:

ગરમીમાં પલટાઈ:

નિર્ધનની છાયા ખૂંચવાણી—એક ઝોળી.

આ દુનિયા ધડનારી:

ઓ સંચાલન ધારી:

નિર્ધનની સાંસળ દુઃખવાણી—એક ઝોળી.

૨૩

સીતારામની આરતી.

આરતી ઉતારો સીતારામની રે,
સીતારામની રે
સીતાશ્યામની રે.

ભાવથી ભીંજવો હૈયાં ભામની રે,
ઘેલી કામની રે—આરતી ઉતારો.

દેવદેવી વંદે સધળાં માનથી રે,
ઊંચા સ્થાનથી રે—આરતી ઉતારો.

સાત સાગર હૃદયે તરશે નામથી રે,
એના નામથી રે—આરતી ઉતારો.

ધર્મદા સંભાળો કર્મો હામથી રે;
 હૈયા હામથી રે—આરતી ઉતારો.
 ડાલશે પ્રહ્લાંડો એના નામથી રે,
 એના ધામથી રે—આરતી ઉતારો.
 નાવ થઈ પાપાણી તરતા રામથી રે,
 સીતાશ્યામથી રે—આરતી ઉતારો.
 અંતરે જગાવો ધૂનો શ્યામની રે,
 સીતારામની રે—આરતી ઉતારો.
 મોક્ષને કિનારે મૂર્તિ રામની રે,
 જીવનરામની રે—આરતી ઉતારો.

૨૪

ત્યકતા

સાંભળજો કથની કારમી રે,
કહેતી અબળા એક ગરીબડી ને.

હું તો બિંચા કુળની દીકરી રે,
દુઃખી ઘરની એક ગરીબડી ને.

મારાં માતપિતા પરલોકમાં રે,
બોલે રહતી બાળ ગરીબડી ને.

મારો બાળક નાનકડો આલોકમાં રે,
રાખુ બહુ સંભાળ ગરીબડી ને.

મારા પિયરમાં નહિ કોઈ રે,
રોતી વદતી એક ગરીબડી ને.

ઉદર ભરવાની નથી સોઈ રે,
આંસુ ધરતી એક ગરીબડી ને.

મારો કંથ ગયો વટહાઈ રે,
 પોકે રડતી એક ગરીબડી ને.
 હું તો સાસરિયેથી ત્યજાઈ રે,
 રસ્તે રખડે એક ગરીબડી ને.
 માથું દર ઊભીને લીખ રે,
 લેતાં ચમકું લીખ ગરીબડી ને.
 હૈયે પેઠી મારે ખીક રે,
 રાખું મનમાં ખીક ગરીબડી ને.
 કોઈ કહેતું સુંદર છોકરી રે,
 તારી મોહક ચાલ ગરીબડી ને.

[૨]

આપું મારા ઘરમાં નોકરી રે,
 કહેતું સાથે ચાલ ગરીબડી ને.
 બાલે અંગે અમૃત નીતરે રે,
 શાને ભટકે આમ ગરીબડી ને.
 મનમાં બોલી શાને છેતરે રે,
 હું તો ભોળી નાર ગરીબડી ને.

મારે શિયળ મોંઘું માનવું રે,
શિયળ છે ભવસાર ગરીબડી ને.

માઠા શબ્દો રસ્તે સાંભળું રે,
હું તો થઈ લાચાર ગરીબડી ને.

પાપી પાસેથી હું નીકળું રે,
ચાચું પૈસો પાછ ગરીબડી ને.

કામાંધોથી લાજ ત્રાસતી રે,
સળગે હૈયે હાય ગરીબડી ને.

હું તો ભૂખે દુઃખે કંપતી રે,
બળતી દિલમાં લાય ગરીબડી ને.

ચૂડી લાંગી જીવતા સાથની રે,
ત્યાગ્યો હૈયાહાર ગરીબડી ને.

માગું સહાય શ્રી દીનાનાથની રે,
દેને ધર્માચાર ગરીબડી ને.

૨૫

કન્યાવિક્રય પર શ્રાપ

નાણા લઈ ઘરે બાંધિયો રે,
એણે પુત્રી વરાવા માંડવો,
બાંધેલ પૈસા લઈ રે.

બુઢા જમાઈને શોધિયો રે,
એને કેવો દયાહીણ બાણવો,
વેચાઈ કન્યા ગઈ રે.

મૂંગી સુતા ગઈ સાસરે રે,
એનું હૈયું ધુમાડો શ્રાપનો,
શેકાઈ સુતા ગઈ રે.

નાની વયે બની પ્રેમદા રે,
એનો સ્વામી પિતાજી જેવડો,
મૂંઝાઈ કન્યા રહી રે.

છાતું રડે સુતા બંગલે રે,
એને શેઠાણી કહેતા ચાકરો,
હુભાઈ કન્યા રહી રે.

શોક તણે હતો દીકરો રે,
એને માતુશ્રી કહેતાં લાજતો,
મૂંઝાઈ કન્યા રહી રે.

શોક તણી મોટી છોકરી રે,
એની માતા સમાણી લાગતી,
રૂંધાઈ કન્યા રહી રે.

[૨]

આખા કુટુંબમાં ઉંમરે રે,
નાની બધાથી લાગે બાળ એ,
લજાઈ કન્યા રહી રે.

બુદ્ધા ધણી કહે ‘ અંગના ’ રે,
એની પુત્રવધૂ બિભી સાંભળે,
ડંખાઈ કન્યા રહી રે.

આવી વહુ પછી હસતી રે,
બોલે સાસુ તમોને કેમ છે !
પિસાઈ કન્યા રહી રે.

જાતી વિચારમાં રાતડી રે,
એને ભંધે ન આવે લેશ રે,
સુકાઈ કન્યા રહી રે.

વિધાત્રીએ પછી એક દી રે,
કીધો ભારે અતિશે કોપ રે,
રંડાઈ કન્યા ગઈ રે.

વીત્યું નથી હજી વર્ષ ત્યાં રે,
આવી ઘેરે પછાડ્યું શિશ રે,
સૌભાગ્યચૂડી તૂટી રે.

માતા નથી, નથી જાહેનડી રે,
એને ભાઈ કહે જા સાસરે,
સૌભાગ્ય ગયું ફૂટી રે.

[૩]

પિતા કહે દુર્ભાગિણી રે,
તારો સ્વામી ગુમાવ્યો ભાગ્યથી,
કિસ્મત ગયું ફૂટી રે.

પાછી દુઃખી થતી સાસરે રે,
જાતી જાતી રહે છે બાળ રે,
તકદીર ગયું તૂટી રે.

પુત્રે કીધું એને માવડી રે,
જાઓ જાઓ તમારે પિયર,
અંગાર હૈયે ભર્યા રે.

શાને લગન કર્યા વૃદ્ધથી રે,
દીધું કેણે કન્યાદાન રે,
ચોધાર આંસુ સર્યા રે.

આપો છૂટી રહ્યા ક્રોધથી રે,
જાય જીવંતીનું સત્યાનાશ રે,
વેચાણ જેણે કર્યા રે

૨૬
ઉદય

આવે પ્રભાત સરદાર, આંગણું મૂકે ઉઘાડાં.
હૈયે કંચન શી ઢળે છે જ્યોત રે;
શોભંતી પૃથ્વી અપાર—આંગણું.
તેજાંગ તાપે, ચારે દિગંતો;
સોને મઢ્યો ચમકાર—આંગણું.
અંધાર ટાળે, દિલને અજવાળતો;
ઓજસનો રૂડો ભંડાર—આંગણું.
આવો રે આવા, ઉરથી સત્કારીએ;
સૃષ્ટિ તણા સરકાર—આંગણું.
વંદું વધાવું, તનડાં અજવાળને,
હૈયે વહાવી ખ્યાર—આંગણું.
માગું પ્રભુજી, મનડાં ચમકાવને;
લેને લૂંટી અંધાર—આંગણું.

૨૭

ભેદભાવ

છોડો છોડો છેતરપિંડી,
સઘળું જાણે સર્જનહાર રે.

ચડ્ને સૌએ સીધી સીડી,
સામે બેઠો ધરણીધાર રે.

બ્રાહ્મણ વાણિયાના ભેદ,
ઠક્કર ભાટિયાના ભેદ,
નાગર ક્ષત્રિયોના ભેદ,

ખોટા ખોટા ભેદો ટાળો,
સમજો માનવના આચાર રે-છોડો.

જાતિ જાતિના કંકાસ,
કેમે કેમેના કંકાસ,
પ્રાંતે પ્રાંતોના કંકાસ,

છે કંકાસો જુઠ્ઠા જુઠ્ઠા,
કરજો અંતરથી વિચાર રે-છોડો.

સર્વે ભારતીનાં બાળ !
શાને પાથરો છો જાળ,
પેદા થઈ રહી છે ઝાળ,

સંપી જવાળા ઠારી નાંખો,
માનો ઐક્યમહીં જયકાર-છોડો.

૨૮

દીપમાળ જગવતી

શું રે કરવું ! શું રે કરવું !
દીવા પ્રગટાવવા શું રે કરવું !
બાઈ મારે શું રે કરવું !

એક જગવું ત્યાં બીજો બુઝાય રે,
ધૂત પૂરતાં અધવચ રેલાય રે—બાઈ મારે.

વચ્ચ નવલું પહેરેલું છંટાય રે,
દીવડિયા શાથી જગાવાય રે,
કોઈ કહો દીપમાળ શાથી પુરાય રે—બાઈ મારે.

એક ઝરૂખો છે તેજે ભરેલ રે,
બીજો અંધારું પૂરું જામેલ રે—બાઈ મારે.

૨૯

ગુર્જરી ! સુધા તું હિન્દની

ધન્ય તારી ધરણી રસાળ રે,
ગુર્જરી ! દુનિયાની લોભમાં.

સોરઠ ને કચ્છ તણી માળ રે,
ગુર્જરી ! આવી તું જોભમાં.

પહાડ તારા આબુ ગિરનાર રે,
ગુર્જરી ! ગુજરાતી સર્વની.

નર્મદા ને તાપી વિહાર રે,
ગુર્જરી ! મૂર્તિ તું ગર્વની.

ગાંધી ને દયાનંદ બાળ રે,
ગુર્જરી ! માતા તું સંતની

વિહ્વલ વલ્લભ કેરી માત રે,

ગુર્જરી ! માતા ગુણવંતની.

જ્યોત તારે નયને અપાર રે,

ગુર્જરી ! જ્યોતિ તું દેશની.

તેજસ્વી તારાં સવાર રે,

ગુર્જરી ! ઉષા તું દેશની.

રાષ્ટ્રમહીં તું ભર્મિ વહાવ રે,

ગુર્જરી ! ભર્મિ તું હિન્દની.

શાંત સુધા તું જગમાં સિંચાવ રે,

ગુર્જરી ! સુધા તું હિન્દની.

જગદંબાની સ્તુતિ

માણ ! તારું મનહું નિર્મળ પૂર,
અમે પ્રીત પામીએ રે લોલ.

માણ ! તારા ચરણે લાખ નૂપુર,
અમે પ્રીત ગાઈએ રે લોલ.

માણ ! તારી આંખે દિનકર-ચન્દ્ર,
અમે નીત ભાળીએ રે લોલ.

માણ ! તારે હસ્તે વિજયી ઇન્દ્ર,
અમે નીત ગાઈએ રે લોલ.

માણ ! તેં તો માર્યા રાક્ષસરાજ,
અમે ગુણ પામીએ રે લોલ.

માણ ! તેં તો રાખી દેવોની લાજ,
અમે ઉર ધારીએ રે લોલ

માણ ! તારી માયા સાચનું સાચ,
અમે રોજ માનીએ રે લોલ..

માણ ! તારી શક્તિને નહિ આંચ,
અમે બધું જાણીએ રે લોલ..

માણ ! દેને હૈયે ધર્મનો સાર,
અમે એવું માગીએ રે લોલ..

માણ ! તારી ભક્તિનો દેને તાર,
અમે એવું વાંચીએ રે લોલ..

માણ ! તારા નીતિ ફૂલના હાર,
અમે લેવા ઇચ્છીએ રે લોલ..

માણ ! તારા જોનસ્વી ચમકાર,
અમે રોજ પામીએ રે લોલ..

૩૧

ફૂલ

એક એક પાંખડી મધુર,
એમાં સુવાસ છે ભરપૂર,
બાગ કહે : રોખું એ ફૂલ મેં.

પ્રેમ, પ્રેમ એકતા જણાય,
એનાં ઔદાર્ય વહ્યાં જાય,
વાયુ કહે : રોખું એ ફૂલ મેં.

શ્રેષ્ઠ સ્થાનમાં સુગંધ જાય,
શોભે મંદિરમાં સદાય,
વારિ કહે : ખોળું એ ફૂલ મેં.

ઉચ્ચ નીચના નથી જરાય,
રાખ્યા ભેદો કદીય ક્યાંય,
માટી કહે : ધારું એ ફૂલ મેં.

કોણ માત, કોણ તાત થાય,
કેના આભારમાં મનાય ?
સર્વે કહે : આખું એ ફૂલ મેં.

૩૨

વિયોગિની

પેલી રાત સખી ! રઢિયાળી હતી,
અજવાળી હતી,
મનહારી હતી,
મન વાત સખી ! શરમાળી હતી—પેલી રાત..
ઉરપૂર હતાં,
ચકચૂર હતાં,
પ્રીતસૂર હતા
મન વાત સખી ! મરમાળી હતી—પેલી રાત.
ચિત્તચાર મળ્યો,
હૃદયે વસિયો,
ઉરભાવ વહ્યો,
મન વાત સખી ! રસવંતી હતી—પેલી રાત.
પ્રતિમા ઊજળી,
પ્રણયીને મળી,
રસપુષ્પ કળિ,
મન વાત સખી ! મદવંતી હતી—પેલી રાત..

કઈ જાતનાં ?

(ગીત)

બહેની ને બ્રાતનાં,
માતા ને તાતનાં,

કોઈ કહો સ્મરણો કઈ જાતનાં ?

લેટ્યાં એક ગામનાં,
યાત્રાનાં ધામમાં,

કોઈ કહો મિલનો કઈ જાતનાં ?

ગંગાના ઘાટ પર,
હિમાદ્રિ પાટ પર,

કોઈ કહો પથ છે કઈ જાતના ?

વ્યોમના વિહારમાં,
કલ્પનાના તારમાં,

કોઈ કહો રથ છે કઈ જાતના ?

૩૪

ભાવમંથન

હસે એક બાલા હસે,
તરુમાલા હસે,
ઉરમંડપ આનંદ હસે.

રસે એક શ્યામા રમે,
સખી ! વામા રમે,
ઉર ભુવનમાં એજ રમે.

સખી ! નીલ છાયા ગમે,
મન માયા ગમે,
જગધી જગમાં એજ ગમે

સખી ! એક નાદ ગજે,
ઉન્માદ બજે,
ધરણીપટમાં સાદ બજે.

૩૫

જામરને

ગુંજન કરતો નહિ ઓ જામરા !

મિષ્ટ નથી તુજ ગુંજનના રણુકાર.—ગુંજન

ડંખ ન દેતો દિલમાં જામરા !

ભાવ નથી તુજ ડંખ મહીં તલભાર.—ગુંજન

કંદનમાં ફોણુ કહે કોમળ તાર ?

કંટકમાં ફોણુ કહે સુમનહાર ?

નાહકે રંજાડ નહિ જામરા,

પ્રીત નથી તુજ જાંઘનમાં પળવાર.—ગુંજન

કેટલોક અનુપમ નવલકથાઓ—નવલિકાઓ

અરેખીયન નાઇટ્સ—શ્રી. રામાનંદ ચેતરજીઃધણાં ચિત્રો સાથે	૪-૦-૦
કોનો વાંક ?—શ્રી. કનૈયાલાલ મુનશી	૨-૮-૦
ગુજરાતનો નાથ—	૩-૦-૦
જીવનમાંથી જડેલી—શ્રી. લીલાવતી મુનશી (બન્ને ખંડ સાથે)	૨-૮-૦
તક્ષશિલાની રાજમાતા—શ્રી. ઉછરંગરાય ઝોઝા	૩-૮-૦
કાઠિયાવાડી રાજરમત—	૨-૦-૦
રસમૂર્તિઓ—શ્રી રણજીત મ. શેઠ	૧-૪-૦
ખિન્દુ—સ્વ. શરદબાણુ	૦-૮-૦
વાંક વિનાની—શ્રી. નૌતમકાન્ત જે. સાહિત્ય વિલાસી.	૨-૦-૦
ઈલા—શ્રી. ભગવાનદાસ જે. સાહિત્ય વિલાસી.	૨-૦-૦
સોલંકીયુગની કીર્તિકથાઓ—શ્રી. અંબાલાલ મીસ્ત્રી	૨-૦-૦
ઓખેરવાલી (ભા. ૧-૨ સાથે) કવિવર ટાંગોરકૃત નવલકથા	૨-૮-૦
જ્યોત્સ્ના—ગુજરાતી આદર્શગૃહિણી.સ્વ.ભોગીન્દ્રરાવ દિવેદીવા	૧-૮-૦
નાગમતી—શ્રી. મનુભાઈ જોધાણી કૃત સૌરઠી પ્રેમકથા	૧-૦-૦
કલ્પનીની મૂર્તિઓ—શ્રી. શાન્તિલાલ જી. તોલાટ	૧-૮-૦
હૃષીકેશચંદ્ર: ભા. ૧ થી ૪-સ્વતંત્ર અગંગ નવલકથા	૧૧-૮-૦
રશ્મિ—મૌલિક મંસારી નવલકથા	૨-૮-૦
લક્ષ્મીનાં અંબન—શ્રી. સીતાદેવી કૃત સામાજિક નવલકથા	૦-૧૨-૦
ઐતિહાસિક કથામંજરી—રા. અંબેલાલ નારણજી જોષી	૨-૮-૦
કથામંજરી, ભા. ૧-૩—શ્રેષ્ઠ નવલિકાના સંગ્રહો. દરેકના	૨-૦-૦
જીવનની ઝાંખી—શ્રી. કેશવપ્રસાદ દેસાઈની ટુંકી વાતો	૨-૦-૦
શરતચંદ્ર—અનુ. રમણીક અ. મહેતા બળવાનું હાયાચિત્ર	૨-૮-૦
સુવાસચંદ્ર—સ્વ. શરદબાણુકૃત 'વિપ્રદાસ.'	૨-૮-૦
સુરેખા—શ્રી. જોઠાલાલ ત્રિવેદીકૃત મૌલિક નવલકથા.	૨-૮-૦
સહચરીની શોધમાં—માર્મિક હાસ્યરસનું સેટાયર	૧-૮-૦
દિનેશ—હિંમતલાલ યુનીલાલની આમસુધારણાની નવલકથા	૨-૦-૦

રાજ રામકૃષ્ણ

કિંમત
૩-૪-૦

અર્ધ અંગાળાના અંગેશ્વરી મહારાણી ભવાનીએ આને દત્તક પુત્ર તરીકે ગ્રહણ કરી પોતાનું રાજ્ય સુપ્રત કર્યું હતું. રામકૃષ્ણનું ધાર્મિક જીવન, યોગમાં પૂર્ણ પ્રીતિ અને પરમાત્મામાં સંપૂર્ણ શ્રદ્ધા હતી. તે વખતે ફટલાકે 'ઈસ્ટ-ઈન્ડિયા-કંપની'ના અમલદારોના અસહ્ય અત્યાચારોથી કંટાળી પોતે પોતાનું સર્વસ્વ ત્યાગી યોગમાં લક્ષ્યે રહ્યું. તે ઉપરાંત મહારાજ નંદકુમાર અને નવાબ મીરજીરનું એક સત્ય ચિત્ર આપણને આમાં મળી આવે છે. જે પરથી 'કરણી તેવી પાર ઉતરણી'નું ભાન થાય છે. જેઓ દેશદ્રોહી બની પોતાના દેશનું અનિષ્ટ ઈચ્છી, કેવી કેવી વિપત્તિઓ સહન કરી, સ્વમાન ગુમાવી, અંતે દુઃખોની મંત્રણા સહન કરી, સદાને માટે પોતાનાં કરેલાં કૃત્યો મૂકી, ભારતના ઇતિહાસમાં પોતાનું નામ વગોવી ગયાં તેવાઓનો ચિતાર આ વાર્તાગ્રંથમાં સરસ રીતે આપેલો છે.

સિરાજદૌલા

અંતિહાસિક નવલકથા : પાનાં ૫૦૦ લગભગ

પાકું સોનેરી નામનું પુસ્તક. કિંમત રૂ. ૩-૮-૦

આ આદલાહ જે કે થોડો જ વખત અંગાળાનું સિંહાસન ભોગવી ગયો છે; પરંતુ દેશ અને વિદેશમાં પોતાની 'જીવનસ્મૃતિ' કાયમને માટે મૂકી ગયો છે. 'સિરાજ'ને લેખકાએ "પાખંડી, ઉછાંછળો, નમાલો, લડાઈમાં કાયર" વગેરે કહી અતેડ જૂઠ્ઠા આક્ષેપો મૂકી જન-સમૂહમાં તિરસ્કાર પામતો કરી મૂક્યો છે. તે જૂઠ્ઠા આક્ષેપો તદ્દન ગેરવ્યાજબી છે; તે સત્ય ઇતિહાસ વાંચતા સામીત કરી શકીએ છીએ, તે આ નવલકથા વાંચવાથી જણાય છે.

વિરાજ મોહન

રા. રા. કૃષ્ણરાવ ભોજાનાથ બેરીસ્ટર
એટ-લૉ-કૃત સામાજિક નવલકથા.

મૂળ લેખક: દેવીપ્રસન્નરાય ચૌધરી. (જીજ્ઞાસુ નકલો છે) કિંમત રૂ. ૧-૦-૦

દેશ-દર્શન

ભારતની દુર્દશાનો હૃદયભેદક તાદ્દસ્ય ચિતાર

આપનાર અમૂલ્ય ગ્રન્થ. કિંમત રૂ. ત્રણ.

મૂળ હિન્દીમાં લેખક—ઠાકુર શિવનંદનસિંહ; બી. એ.

આ ગ્રન્થ તદ્દન નવેણ હોઈ હિન્દીમાં તેની ઘણી આવૃત્તિઓ થઈ ગઈ છે એજ તેની ઉપયોગીતાની સાબીતી છે. પાકું સોનેરી નામનું પુસ્તક કાઉન સાઇઝ ૧૬ પેજ. પૃષ્ઠ ૪૦૦ ઉપરાંત, આ ગ્રંથમાં બીજા દેશોની સરખામણી સરકારી આંકડા સાથે કરીને ચર્ચા કરવામાં આવી છે.

હવે થોડી જ નકલો રહી છે.

જોસફ મેઝેનીના લેખો (માનવી કર્તવ્યો.)

(ઇટાલીયન દેશબંધ જોસફ મેઝેનીના નિબંધો.)

આ પુસ્તકમાં જીવન અને દેશને ઉપયોગી અને રાષ્ટ્રત્વની નજરે ધણાજ મહત્વના અને દિમતી તેમજ મજબૂર વર્ગને કિંમતી થઈ પડે તેવા વિચારણીય લેખો આપવામાં આવ્યા છે. જે આપણા જીવનમાં રાષ્ટ્રત્વની નવિન ભાવના ઉત્પન્ન કરી ઉન્નતિને આરે ચઢવામાં મદદ કરે છે. પાનાં ૨૦૦ પાકું પુસ્તક. : કિંમત રૂ. ૧-૦-૦

મેટરલિકના નિબંધો.

નોબલ પ્રાઈઝ મેળવનાર પ્રસિદ્ધ વિદ્વાન મેટરલિકનનું આ પુસ્તક છે. ઈનામ લાયકેરી માટે મંજૂર હોઈ વિદ્યાર્થીઓને પણ ઉપયોગી છે. મેટરલિકનનું જીવન પણ આપેલું છે. મૌન, પૂર્વ જીવન, સ્ત્રીઓ વિષે, વગેરે નિબંધો વાંચવા યોગ્ય છે. કિંમત ૦-૬-૦

માયાનો ખજાર.

ચાલુ જમાનાની સામાજિક નવલકથા-એ ભાગમાં પુરી.

કિંમત-૧લા ભાગની રૂ. ૨) બીજા ભાગની રૂ. ૨-૪-૦

નવલકથાકાર સર વોલ્ટર સ્કોટના જેવા મરાઠીમાં પ્રસિદ્ધ વાર્તા-લેખક હરિ નારાયણ આપટની એક નવલકથાનું આ ભાષાન્તર રા. રા. સુકુન્દરામ નિત્યારામ મહેતાએ કરેલું છે. આખી નવલકથાનાં એકંદર ૬૬ પ્રકરણો છે. તેમાં ચાલુ જમાનાનું તથા જનસ્વભાવનું આબેહુબ તે મનોહર દશ્ય છે. લગ્ન વિષે મામૈક ચર્ચા કરેલી હોવાથી આ પુસ્તકો સ્ત્રીઓને પણ વિના સંકાયે વાંચવા લાયક છે.

બંધન લક્ષ્મીનાં કે હૃદયના ? એની તુલના કરતી સુંદર નવલકથા

લક્ષ્મીનાં બંધન

પ્રયોજક : રમણીકલાલ દલાલ

પ્રેમના વમળમાં અટવાઈ ગયેલ લક્ષ્મીને એના હૃદયની ઉપર પૈસાનાં બંધન કેવાં જકડી રહ્યાં છે; તેમાંથી એ કઈ રીતે છૂટીને પોતાના હૃદયને સાચે માગે જવાનો વેગ આપે છે અને પૈસાની કીંમતને તુચ્છ ગણે છે. એવી સ્ત્રીજીવનને ઓપ આપતી આ સુંદર નવલકથા લાલના જમાનાનો તાદ્દશ્ય ચિતાર આપે છે.

પાકું પુંકું. કિંમત ઘણી ઓછી : માત્ર રૂ. ૦-૧૨-૦.

યાત્રી ઉર્મિલા યાને આદર્શ આર્યા.

હિંદુ સામાજિક સુધારાના પ્રકરણો ઉદ્દેલતી એક આદર્શભુત નવલકથા કેમી આડ પેજ, પાનાં ૨૫૦ સૈનેરી નામનું પાકું પુંકું. કિં ૩. ૧૫

આ નવલકથામાં સત્તર પ્રકરણો નીચે પ્રમાણે છે:—

૧ અનાથાલય. ૨ નરસીંહભાઈ. ૩ વીદાયગીરી. ૪ રૂપી-પુર. ૫ નિર્દોષ અને સુખશાંતિ ભરેલો દેખાવ. ૬ અદ્વ આગમન. ૭ આર્ય-કુમારી. ૮ સંયોગ. ૯ “પુરાણપોળી.” ૧૦ મેળાવ્યો. ૧૧ બાનુ માયા-દેવી-અરોડ વંશકુળાભિમાની. ૧૨ વિયોગ. ૧૩ દસ વરસ પછી. ૧૪ સ્પષ્ટીકરણ. ૧૫ સુશિલા-મિસિસ વિહારીધોષ પ્રયાગમાં. ૧૫ હાઇકોર્ટ. ૧૬ સમાપ્તિની શરૂઆત. ૧૭ લગ્ન. થોડીજ નકલો છે.

જીવન સાફલ્ય

અથવા

જંદગીનો ઉપયોગ.

સદ્વર્તન, નીતિ અને વ્યવહારનાં દૃષ્ટાંતો સહીત

મૂળ લેખક:—રાઈટ ઓન૦ સર જૉન લેબક.

અનુવાદક:—લક્ષ્મીશંકર માધવજી શુક્લ. કિંમત રૂ. બે

માનવજીવનને ઉપયોગી વિષયોની ચર્ચા કરતું આ પુસ્તક સાચું જીવન જીવવા ઇચ્છનાર હરેક વ્યક્તિએ પોતાના જીવનના ઘડતર માટે વાંચ્યા તેમજ ઘરમાં વસાવ્યા વગર ચાલે તેમ નથી.

વાંચન: અભ્યાસ અને મનન દ્વારા આ પુસ્તક તમને સાચા જીવનનો રાહ બતાવી આ ક્ષણભંગુર જગતમાં ઉત્તમ શિક્ષણ આપે છે.

જીવન-સુધારણાના સન્માર્ગ.

[ભાગ ૧-૨ સાથે પાકું પુસ્તક]

જીવનમાં નવીન ઉત્સાહ રેડનાર, નવીન ચૈતન્ય જગાવનાર, અપૂર્વ આનંદ અને શાંતિ પ્રેરનાર તેમજ માનસિક શક્તિઓનો અજબ રીતે વિકાસ કરનાર, સદ્વિચારોથી ઓતપ્રોત આ પુસ્તક પ્રત્યેક સ્ત્રી પુરુષને અમૂલ્ય થઈ પડે તેવું છે.

રોયલ સોજ પેજ લગભગ. પૃષ્ઠ ૨૫૦

પાકા પુસ્તાનું બે ભાગ સાથે બંધેલાની કીં. રૂ. ૧-૮-૦

માધ્યમિક શાળાઓમાં ટેકસ્ટ બુક તરીકે મંજૂર થયેલ છે.

મહાકવિ કાલિદાસની પ્રસાદી

સંસ્કૃત સાહિત્યની કથાઓ : ભાગ પહેલો

લખનાર:—રા. ન્હાનાલાલ નાથાલાલ શાહ, એમ. એ.
કવિજીવન સાથે સુધારા વધારાવાળી આવૃત્તિ બીજી
ધણું ચિત્રો તથા કવર જોડેટ સાથે. કીંમત રૂ. ૧-૮-૦
આમાં મહાકવિ કાલીદાસની નીચેની છ કથાઓ છે:—

(૧) રઘુવંશવર્ણન.

(૨) માલવિકાગ્નિમિત્ર.

(૩) વિક્રમોર્વશીય.

(૪) અભિજ્ઞાન શાકુંતલ

(૫) કુમારસંભવ.

(૬) મેઘદૂત.

સંસ્કૃત સાહિત્યની કથાઓ :

ભાગ ૨ જે :

કીંમત રૂ. અઢી.

આ ભાગમાં નીચેના છ મહાકવિઓની દશ નાટ્યકથાઓ છે:—

ભવભૂતિ—

(૧) મહાવીર ચરિત

(૨) ઉત્તર રામચરિત

(૩) માલતી-માધવ

શ્રીહર્ષદેવ—

(૧) રતનાવલિ

(૨) પ્રિયદર્શિકા

(૩) નાગાનન્દ

બાણભટ્ટ કૃત—કાદંબરી. સુખ-ધુ કૃત—વાસવદત્તા.

વિશાખદત્ત કૃત—મુદ્રારાક્ષસ. શુદ્રક કૃત—મૃચ્છકટિક.

સત્યભામા

(પત્નીની પસંદગી—શુદ્ધ પ્રેમનો આદર્શ)

આપણી લગ્નપદ્ધતિ વિષેનું પાંચ અંકી ગદ્ય નાટક છે. હાફ-ટાન બ્લેકનાં છ મનોહર ચિત્રો સાથે. અંક ૧ લો-પ્રેમાંકુર, અંક બીજો-પ્રેમવિદ્યાસ, અંક ત્રીજો-પ્રેમપ્રકાશ, અંક ૪ થો-પ્રેમ-પરિક્ષણ, અંક ૫ મા-પ્રેમની પરિસીમા. કીંમત રૂ. સવા.

પ્રભાવતી — મેવાડના ઇતિહાસનું ઐતિહાસિક નાટક.
પૃષ્ઠ ૧૦૦. કીંમત રૂ. ૦-૮-૦

ટેકીલી-દેશપ્રેમા, પોતાના જાતિધર્મનું દેહના ભોગે પાલન કરનારી, સતી રજપૂત અડગ વીર રમણીનું આ ઐતિહાસિક ગદ્ય તથા પદ્યમય શિષ્ટ નાટક છે.

વીર શાહુ— મોગલ સમ્રાટ ઔરંગઝેબના સમયનું આ એક ઐતિહાસિક નાટક છે. કીંમત. ૦-૬-૦.

શ્રી પ્રહ્લાદ લેખક:— હરિલાલ હર્ષદરાય ધ્રુ

હિરણ્યકશિપુ અનેક જાતનાં દુઃખ દે છે, પણ ટેકીલા ભક્તજન નારાયણનું નામ ઘડી પણ બૂલતા નથા, અને આવા મહાન મંકટમાં પરમાત્મા તેને મદદ કરી પોતાના ભક્તની બીડ ભાંગે છે, એ આ નાટકનું રહસ્ય છે. દિ. ૦-૧૦-૦

તપસ્વિની— સતીત્વનું પ્રાગલ્ભ્યદર્શક ત્રણ અંકી નાટક. ગ્લેઝ કાગળ ને સુંદર આઇન્ડોંગ. કીંમત. દશ આના.

જાણીતા અર્થશાસ્ત્રી અને સમાજ સેવક
સ્વ. દિ. બ. અંબાલાલ સાકરલાલ દેસાઈના

ભાષણો અને લેખો

(તેમના જીવનચરિત્ર સાથે)

દિ. બ. અંબાલાલભાઈનું જીવનચરિત્ર પ્રો. બળવંતરાય
ક. ઠાકોરે લખેલું છે. તે ઉપરાંત જુદા જુદા વિષયોનાં નીચે
પ્રમાણે સાત પ્રકરણો છે:—

૧ ધર્મ

૨ આર્થિક-નાણાં પ્રકરણ

૩ રાજકીય

૪ વિદ્યા-કેળવતી

૫ સાહિત્ય

૬ સંસાર-સમાજ

૮ સામાન્ય

પાકું પુસ્તક : કાઉન ૩૦૦ પાનાં : કીંમત રૂ. ૨-૦-૦

નીચર સમાજ સેવક સ્વ. કરસનદાસ મુળજી કૃત-

નીતિ-વ્યવહાર

આ પુસ્તકમાં નીતિના જુદા જુદા ૬૫ વિષયો આપ્યા છે.
દરેક વિષય એવા સચ્ચોટ દૃષ્ટાંતોથી સાદી શૈલીમાં લખેલ છે કે
વાંચનારના મન ઉપર ઘણી હંડી ઘાપ પડે છે, અને જીવનનું
મુખ્ય બ્યેય જે નીતિ તે શીખવાનું મળે છે. આ પુસ્તકના લેખક
કરસનદાસ મુળજીનું જીવનચરિત્ર શરૂઆતમાં આપેલું છે.

સોનેરી નામથી બાંધેલા પુસ્તકની કીંમત રૂ. ૧-૮-૦

પેપર કવર રૂ. એક. કેળવણી ખાતાએ મંજૂર કર્યું છે.

હિન્દીસંસ્કૃતિ

: લેખક :

અધ્યાપક શ્રી ધર્માનંદ કૌસંબી

- (૧) વૈદિક સંસ્કૃતિ
- (૨) શ્રમણ સંસ્કૃતિ
- (૩) પૌરાણિક સંસ્કૃતિ
- (૪) પાશ્ચાત્ય સંસ્કૃતિ

“હિન્દી સંસ્કૃતિની સાથેસાથ અહિંસા ક્વી પ્રગતિ કરી રહી છે તે સપ્રમાણ આમાં બતાવ્યું છે. પાલી. ગ્રંથોમાંથી પ્રમાણો બહુ સચોટ રીતે

શોધી કાઢી અહિંસા તત્ત્વ હિંદમાં ક્યારથી દાખલ થયું તે બહુ સરળતા પૂર્વક અને રસમય રીતે વર્ણવ્યું છે. પુરાતત્ત્વના અભ્યાસક્રમે તેમજ અહિંસાવાદના હિમાયતીઓને ઘણું બતાવવાનું આમાં મળશે.”
પાકું પુંકું] કળામય રંગીન જોકેટ : કિંમત રૂ. બે [પૃ. ૩૪૦

બુદ્ધ, ધર્મ અને સંઘ } બાહ્ય ધર્મ વિશેની કુંડાનાં અને
સરળ રીતે પુરેપુરી માહિતી આપનારાં
પ્રો. ધર્માનંદ કૌસંબીએ શ્રીમંત મદારાજ સયાજીરાવ સમક્ષ આપેલાં
ત્રણ વ્યાખ્યાનો આમાં છે. લાયબ્રેરી માટે મંજુર છે. કી. છ આના.

મેના યાત્રા ચંબલનું યુદ્ધ

ઐતિહાસિક, શૌર્ય અને સાહસથી ભરપૂર
આ રહસ્યભરી નવલકથા વાંચ્યા વગર કેમ ચાલશે ?

આકર્ષક ચિત્રો સાથે.

પાકું પુંકું : પૃષ્ઠ ૩૦૦ લગભગ મુંદર જોકેટ : કી. રૂ. બે

શિષ્ટ અને સુંદર નવલકથાઓ

તક્ષશિલાની રાજમાતા [યુ.કે.ઓ.ઝા]	૩-૮
કાઠિયાવાડી રાજરમત [યુ.કે.ઓ.ઝા]	૨-૦
ગુજરાતનો નાથ [ક. મા. મુ-શી]	૩-૦
સ્વપ્નદૃષ્ટા ["]	૨-૮
કાનો વાંક ? ["]	૨-૮
રશ્મિ	૨-૮
ઉપા (નહા. દ. કવિ)	૧-૮
અભાગિની	૧-૮
કુમુદચંદ્ર	૧-૮
જયોત અને જવાબા	૨-૮
તરલા	૨-૮
જયોત્સ્ના	૧-૮
નાગમતી	૧-૦
સુવાસચંદ્ર [શરદબાબુ]	૨-૮
ખિંદુ ["]	૦-૮
પ્રણયપંક [શરદબાબુ]	૨-૮
પ્રેમદાદેવી	૧-૧૨
મેના-ચંબલનું યુદ્ધ	૨-૦
સહચરીની શાધમાં	૧-૮
લક્ષ્મીનાં બંધન	૦-૧૨
દિનેશ: આમ્ય સેવક	૨-૦
હૃષીકેશચંદ્ર બા. ૧ થી ૪	૧૧-૮
સુરેખા [મૌલીક નવલકથા]	૨-૮
શરતચંદ્ર	૨-૮
વાંક વિનાની	૨-૦
મલા	૨-૦

જીવનલાલ અમરશી મહેતા
અમદાવાદ અને મુંબઈ-૨

સિંહસ્થાન કોમલ મો ઉછરેગરાય કોમલ કુલ-
 ઐતિહાસિક મૌલિક નવલકથા

પૃષ્ઠ ૫૫૦ :: પાકું પુંકું

સુંદર કવર જેકેટ

કિંમત રૂ. સાડાત્રણ

* મહાન સિંહરે હિંદુસ્તાન ઉપર પ્રથમ ચઢાઇ કરેલી તે સમયની આ નવલકથા હિંદના રાજકીય, સામાજિક અને ધાર્મિક પરિવર્તનનો ઇતિહાસની દૃષ્ટિએ સુંદર ખ્યાલ આપે છે.

શ્રી. સુનરીજના 'રાજધિરાજ' અને 'ગુજરાતનો નાથ' ની સપક્ષિતએ સ્થાન આપવા યોગ્ય આ સ્વતંત્ર નવલકથા છે.

* તે વખતનાં હિંદનાં સામ્રાજ્યો, તેમનું બંધારણ અને પ્રજાના રીતરિવાજ સાંગોપાંગ દર્શાવે છે.

* બાહરાજ આંખિની નિર્દોષતા, તક્ષશિલાના રાજ્યની રાજમાતા રંજાદેવીની વિલાસપ્રિયતા, રાજા નંદનું ઝનુન, પૌરસની દેશબક્ષિ, મહાન યુરુજો અને બૌદ્ધો નૃપત્યે ઝગડા અને સિંહરની સૌન્દર્ય-લોહુપતા; તેમના મનસને વ્યક્ત કરતી આ નવલકથા એક સરખા પ્રવાહમાં વાંચકને ખેંચી રાખે છે.

